

קונטרס

י'קרא דמלכא המבואר

מכבוד קדושת מרן
בעל היקרא דמלכא זיע"א

פרשת מטו"מ

עם ביאור משולב על דברי קדשו
והוספת ציונים והערות

נערך ע"י הרב"ג ר' אברהם זילבר שליט"א
בן מורנו ראש הישיבה שליט"א

כל הזכויות שמורות

למכון "מעיינות הרים"

להוצאת ספרי הצה"ק לבית זוועהיל
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

רח' האדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל, בית ישראל

ת.ד. 5088 ירושלים 91050

טל: 052-7646061 פקס: 02-5326464

דוא"ל: 5326464@gmail.com

יו"ל בסיוע הצה"ק זוועהיל

עיצוב ועימוד:

סוף פסוק – 0583256900

סוף
פסוק

בסוף, עימוד טוב קבע

פרשת מטו"מ

תשט"ו

אִתָּא כי משה רבינו אחרי הסתלקותו הולך תמיד מדרגא לדרגא וכבר יותר משלושת אלפים שנה המשך עלייתו ודרגתו התחתונה הוא שיוורד ומתפשט למטה ומזה יונקים כל ראשי הדור ומנהיגיה, רק שמתחלק לרבבות חלקים, אבל מדרגתו העליונה משמשת במרום להלחם עם שרי מעלה מהאומות המקטרגים ומשמינים על בני ישראל, להכניעם ולהשפילם עד מטה, כי"ר.

ביאורים

הוא זה שיוורד ומתפשט למטה כמו שאמרו בזוה"ק דאתפשטותא דמשה בכל דור ודור, ומזה יונקים כל ראשי הדור ומנהיגיה, רק שמתחלק לרבבות חלקים, אבל מדרגתו העליונה משמשת במרום להלחם עם שרי מעלה מהאומות המקטרגים ומשמינים על בני ישראל, להכניעם ולהשפילם עד מטה, כן יהי רצון א.

משה רבינו נלחם בעליונים ומתפשט בתחתונים

אִתָּא, כי משה רבינו אחרי הסתלקותו הולך תמיד מדרגא לדרגא, וכבר יותר משלושת אלפים שנה מעת פטירת משה רבינו, ועדיין הוא בהמשך עלייתו, ודרגתו התחתונה

ציונים והערות

המעש"ט לחמו עם השרים של המדינים. והצדיקים הגדולים מגדול חִיבַת אהבת בני" ורוצים תמיד בתקנתם לבל יהיה להם שום מכשול ושטן להחטיאם ח"ו, הם בוחרים להלחם בעצמם עם השרים האלה, והם מוסרים נפשם בבחי' מ"ג, וזהו נקום-אחר תאסף, היינו אחר האסיפה תנקום הנקמה האמיתית בשרי מעלה, כי זה ה' כל חפצו וחשקו להסיר מבני" כל מכשול ופגע ושטן לבל יחטיאם וישטינם ולעקור החטא מהשורש'. וראה עוד לקמן תשי"ז: 'וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם (חולין ז), ושם אהבתם לרעים יותר, ובלי תפילות והמלצתם לא היינו יכולים להתקיים, ושם לוחמים עם שרי האומות ונוקמים נקמתם שלא יוכלו לירד להתלבש למטה, כי ע"י הכל הקב"ה עושה שליחותו והרבה שלוחים למקום (עיי' במד"ר יח.

א. יסוד הדברים בדברי הגמ' בסוטה (יג): 'ויש אומרים לא מת משה כתיב הכא וימת שם וכתיב התם ויהי שם עם ה' מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש'. וראה תוספות שם (יד): 'מפני מה נקבר מול בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור. ומדרש אגדה בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו וכל שעה שעולה חוזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו'. וראה עוד מה שכתב רבינו לעיל תשי"א: 'הנה כל דבר יש לו עיקר ושורש ומזל למעלה ועיקר תיקונו בשורשו למעלה (עי' חסד לאברהם מעין שיש נהר יד). והנה כאשר לחמו בני" עם המדינים למטה אז המלאכים שנבראו בשמים ע"י

תשט"ז

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיק. 'נקמת מדין'. יש באותיות אלו, 'מתקן דינים'. אחר תאסף, לאחר גמר התיקון שיתבטלו הדינים אז תהא רעווא דרעווין, אחר תאסף.

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיק. ה' אמר למושה נקום נקמת בני ישראל ומושה אמר לישראל נקמת ה'. צריך להבין למה שינה.

ביאורים

נקמת מדין - מתקן דינים

הקב"ה מצוה את משה רבינו (במדבר לא, ב) **נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחֲרֵי תֹאסֵף אֶל עַמִּיךָ. 'נִקְמַת מְדִינָה' יֵשׁ בְּאוֹתוֹת אֵלּוּ, 'מֵתִקֵּן דִּינִים', ר"ל שְׁבִנְקָמָה זֶה תִּיקְנוּ הַדִּינִים הַשּׁוֹרִים עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְהַמְשִׁיךְ וְאָמַר 'אַחֲרֵי תֹאסֵף, לְאַחֲרֵי גִמּוּר הַתִּיקוֹן שִׁיתְבַּטְּלוּ הַדִּינִים אֲזִי תִהְיֶה רְעוּוֹא דְרְעוּוִין - רְצוֹן כָּל הָרְצוֹנוֹת אַחֲרֵי תֹאסֵף, וְכִידוּעַ שְׁמֵשׁ רַבִּינוּ הַסְתַּלַּק בְּעֻלּוֹת הַמִּנְחָה שֶׁל שַׁבַּת בְּעֵידֵן רְעוּא דְרְעוּיָא³.**

למה משה רבינו שינה מהלשון שנצטווה - היה

כאן קטרוג על משה כמו בעקידה - משה לא קינא למרי כי היה לו טובה מהמדינים - רצה ללמד לישראל לקדש את ה' - הקב"ה מחל על כבודו ולכן שינה משה בלשונו שלא יאמרו בני ישראל שהם מוחלים על כבודם - משה רבינו מסר נפשו כדי שלא ישאר רושם מהחטא.

הקב"ה ציוה את משה רבינו (במדבר לא, ב): **'נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחֲרֵי תֹאסֵף אֶל עַמִּיךָ. וְמוֹשֶׁה רַבְּנוּ צִוִּה אֶת הָעָם לֵאמֹר (שם א): 'הַחֲלֹצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וְיִהְיֶה עַל מְדִינָה לְתֵת נִקְמַת ה' בְּמְדִינָה, וְהָיָה שֶׁ' יִתְבָּרַךְ אֲמַר לְמוֹשֶׁה, 'נָקֵם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וְמוֹשֶׁה אֲמַר לְיִשְׂרָאֵל 'נִקְמַת ה'.' וְצָרִיךְ לְהַבִּין לְמָה שִׁינָה מֹשֶׁה רַבִּינוּ מְדַבְּרֵי הַשִּׁי"ת⁴. גַּם יֵשׁ לְהַתְּבוּן בְּאוֹמְרוֹ**

ציונים והערות

אמר נקמת בני ישראל ומושה אמר נקמת ה' במדין אמר הקדוש ברוך הוא להם אינו אלא דיקו שלכם שגרמו לי להזיק אותן אמר משה רבון העולמים אם היינו ערלים או עובדי עבודת כוכבים או כופרי מצות לא היו שונאין אותנו ואינו רודפין אחרינו אלא בשביל תורה ומצות שנתת לנו הלכך הנקמה שלך לתת נקמת ה' במדין. וראה עוד אור החיים הק' (במדבר לא, א) שהתעורר בזה: 'למה שינה מדברי ה' כי ה' אמר אליו נקום נקמת בני ישראל והוא אמר נקמת ה' והיה צריך לדייק מאמר ה'. והאור

(יח, ומכיון שנמתק הגבורות בשורשן אז נתגלה הבחי' מותר לך מופר לך אין כאן עונש אין כאן דין'. ב. ראה זוה"ק פרשת יתרו (נפ): 'אבל ביומא דשבתא כד מטא עידן דצלולתא דמנחה, רעוא דרעווין אשתכח, ועתיקא קדישא גליא רצון דיליה, וכל דינין מתכפייין, ומשתכח רעווא וחידי בכלא. ובהאי רצון אסתלק משה נביאה מהימנא קדישא מעלמא, בגין למנדע דלא בדינא אסתלק'. וראה עוד טור וב"ח ושאר הנושאי כלים (א"ח רצב). ג. ראה מדרש (במ"ב כ, ב): 'לתת נקמת ה' במדין הקדוש ברוך הוא

אחר תאסף אל עמך, תלה הכתוב מיתת משה בנקמת מדין שנראה מזה שבלי נקמת מדין היה יכול להיות חי עוד כמה שנים, ומה זה הנחיצות של נקמת מדין שכדאי מסי"ג של משה על זה.

הנה בענין עקידה של יצחק כתיב (בראשית כב, א) אחר הדברים האלה, פירש"י יש מרבתינו אומרים אחר דבריו של שמן שהי' מקטרג ואומר מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד, אמר לו, כלום עשה אלא בשביל בנו אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא הי' מעכב. ויש אומרים אחר דבריו של ישמעאל שהי' מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב.

אפשר לומר ג"כ אחר תאסף, אחר דבריו של שמן שקטרג על משה, כש"כ בעל

ביאורים

לו, כלום עשה אלא בשביל בנו אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא הי' מעכב. ויש אומרים אחר דבריו של ישמעאל שהי' מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה, אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני, אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב'.

ושמעין בזה, שאחר הדברים האלה הכונה אחר קטרוג השטן שקטרג על אברהם אבינו, ועל דרך זה אפשר לומר גם כן 'אחר תאסף', אחר דבריו של שמן שקטרג על משה, כמו

'אחר תאסף אל עמך', שתלה הכתוב מיתת משה בנקמת מדין, שנראה מזה שבלי נקמת מדין היה משה רבינו יכול להיות חי עוד כמה שנים, ומה זה הנחיצות של נקמת מדין שכדאי מסירת נפשו של משה רבינו על זה?⁷

הנה בענין עקידה של יצחק כתיב (בראשית כב, א), אחר הדברים האלה, פירש רש"י: 'יש מרבתינו אומרים אחר דבריו של שמן שהי' מקטרג ואומר מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר אחד או איל אחד, אמר

ציונים והערות

ד. ראה מה שכתב רבינו לקמן תש"ל: 'נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך'. ידוע שחיייו של אדם הוא דבר יקר לו מכל, וכל אשר יש לו יתן בעד נפשו, ובפרט אצל צדיק שזמנו בעבודת השי"ת ומקדיש עיתו וזמנו כולו קודש לה, ובפרט צדיק הדור המנהיג ורועה צאן קדשים ומלמדם תורה ומדריכם לעלות בקודש, בודאי זמנו יקר מאד, ואם נותן זמנו וכל חייו תמורת דבר, בודאי צריך להיות יקר וחשוב יותר, ואי אפשר להשיג את גודל יקר הערך של נקמת בני ישראל שזה בבחי' נקמת השי"ת.

החיים הק' מאריך בזה ומבאר: 'זה מההתחכמות להשגת הנקמה שצוה אותם שתהיה כוונת הנקמה לקנאת ה' אשר גרמו ביטול מצותיו ורצונו יתברך ולא להתנקם על המסובב מהחטא שמתו כמה מישראל, כי לכשתהיה הכוונה על זה אין במעשה מצוה להסתייע באמצעותה להנקם מאויב, והגם שה' אמר אליו נקמת בני ישראל, לא אמר אליו שיאמר לישראל לשון זה אלא שדבריו היו עם משה נקום נקמת בני ישראל, ומשה נתחכם לעשות הדבר בדרך זה לקיים הנקמה של ישראל שנצטווה עליה במאמר נקום'.

הטורים, שראה מעשה מדינית ולא קינא קנאת ה' בעצמו אלא שלח אחר במקומו ולא סיכן נפשו במסו"נ במקום קידוש השם, בזה נתעורר עליו קטרוג גדול, והיה צריך לתקן זאת על ידי מסו"נ של נקמת מדין. ואולי יש דברים בגו כמו שלא נלקח המים על ידי משה שהגיגו עליו בזמן שהשליכו אותו לשם, מפני שנהנה מהיאור אינו כדאי והגון ובדין שילקח על ידו (שמו"ר ט, י), וכאן נהנה ג"כ שלקח מדינית (ע"י במ"ר כב, ד). או יכול להיות שרצה ללמד לאחר לקדש השם ורצה תחילה ללמד לפנחס ואח"כ לכל ישראל שיתרגלו במסו"נ, וכמוש"כ בעל הטורים על וימסרו, שמסרו עצמם על קדושת השם להצלת ישראל.

ביאורים

בזמן שהשליכו אותו לשם, מפני שנהנה מהיאור אינו כדאי והגון ובדין שילקח על ידו, וכאן משה רבינו נהנה גם כן ממדין במה שלקח מדינית (ע"י במ"ר כב, ד), ולכן לא רצה להרוג את המדינית. או יכול להיות, שמשה רבינו לא קינא במעשה זמרי כי רצה ללמד לאחר לקדש השם, ורצה תחילה ללמד לפנחס ואח"כ לכל ישראל שיתרגלו לקנא לכבוד השי"ת במסו"נ, וכמוש"כ בעל הטורים (לא, ה) על הפסוק 'וימסרו מאלפי ישראל - שמסרו עצמם על קדושת השם להצלת ישראל'.

שכתב בעל הטורים (לא, ב), דלפי שראה מעשה מדינית ולא קינא קנאת ה' בעצמו, אלא שלח אחר במקומו, ולא סיכן נפשו במסירות נפשו במקום קידוש השם, בזה נתעורר עליו קטרוג גדול, והיה צריך לתקן זאת על ידי מסירות נפש של נקמת מדין, שהיה יודע שמיתתו תלויה בנקמת מדין ואעפ"כ לא עיכב. ואולי יש דברים בגו שמשה רבינו לא היה יכול לקנא ולהרוג את המדינית, כמו שמצינו בחז"ל (שמו"ר ט, י), שלא נלקח המים על ידי משה, מחמת שהיה לו הכרת הטוב כלפיהם שהגיגו עליו

צינים והערות

ה' עליו שלא נקם עד שעמד פנחס, ולזה כשהגיע זמן פטירתו אמר ה' אליו תיקון לדבר זה שנמנע מהתנקם מעושי רשע יקום ויתנקם ממדין שסבבוהו, ואחר שישלים התיקון יאסף אל עמיו באין שטן ואין וכו', וזה מחסדי אל ואהבתו לידידיו ינחם במעגלי צדק'. ז. ז"ל המדרש: 'ויאמר ה' אל משה אמר אל אהרן, א"ר תנחום למה לא לקו המים ע"י משה א"ל הקדוש ברוך הוא המים ששמרוך כשהושלכת ליאור אינו דין שילקו על ידך, חייך לא ילקו אלא ע"י אהרן'. ח. ז"ל המדרש: 'וישלח אותם משה, אמר הקדוש ברוך הוא למשה נקם נקמת אתה בעצמך והוא משלח את אחרים אלא מפני שנתגדל בארץ מדין אמר אינו בדין שאני מצר למי שעשה בי טובה, המשל אומר בור ששתית ממנו אל תזרוק בו אבן'.

ה. ז"ל הבעל הטורים: 'אחר תאסף. לפי שראה מעשה מדינית ולא קנא לשם לכך ניתלו חייו בנקמת מדינים'. ו. ראה מדרש (במ"ר כ, ד): 'זלפי שנתעצל (דברים לה) לא ידע איש את קבורתו ללמדך שצריך אדם להיות עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון קונו מכאן את למד שמדקדק עם הצדיקים עד כחוט השערה'. וראה עוד אור החיים הק' (במדבר לא, ב): 'ואומרו אחר תאסף אל עמך נראה כי נתכוין לומר לו שקודם לכן אינו שלם התיקון ליאסף אל עמיו, פירוש שיהיה לו מונע בדין וימנענו מגשת נפשו למקום מושבה שיקרא עמיו כידוע עד שיעמידנו במשפט, כי על הכל יביא ה' במשפט וסביבו נשערה מאוד, והמונע הוא לפי שהשלם הזה נתרפה במעשה זמרי ולא עשה דבר כאומרם ז"ל (במד"ר פ"ב) שרפו ידיו והקפיד

אמנם השמן מצא מקום לקטרג, לזה הזמין הקב"ה למשה מצות, ובה אפשר להוכיח שמה שלא הלך משה בעצמו לא היה מחמת רפיון ידים ועצלות או פחד מלהסתכן בנפשו, כי היה תמיד מוכן על מסי"נ על קידוש השם בעד הצלת בני"י, לזה בא הכתוב ואמר למשה נקום נקמת בני ישראל, וביארו המפרשים (עי' כלי יקר) שבענין זה שתים רעות עשו אחת לשמים כדי להחטיא לבני ישראל בע"א ובזנות, ואחת שגרמו למגפה לב"ד אלף מישראל על ידי עצת בלעם ועשו קרהה בישראל, וכאשר ציוה הקב"ה למשה נקום נקמת בני"י נראה שהחלק שחטאו למקום מחל להם, ואולי כבר עשו ישראל תשובה, ואם הי' משה אומר ג"כ אותם הדברים

ביאורים

שינה ואמר 'נקמת ה', וביארו המפרשים (עי' כלי יקר לא, ב) ^ט, שבענין זה שתים רעות עשו בני מדין, אחת רעה לשמים בעצתם ומחשבתם כדי להחטיא לבני ישראל בע"א ובזנות, ואחת רעה לבני ישראל שגרמו למגפה לב"ד אלף מישראל על ידי עצת בלעם ועשו קרהה בישראל, וכאשר ציוה הקב"ה למשה 'נקום נקמת בני ישראל', היה נראה שהחלק שחטאו למקום מחל להם, ואולי כבר עשו ישראל תשובה ולכן אין צריך כאן לנקמת ה', ואם הי' משה רבינו אומר גם כן אותם הדברים של הקב"ה, שאין כאן צורך

אמנם מכל מקום השמן מצא מקום לקטרג על משה רבינו למה לא יצא לקנאות במעשה זמרי, לזה הזמין הקב"ה למשה מצות, ובה אפשר להוכיח שמה שלא הלך משה בעצמו לא היה מחמת רפיון ידים ועצלות או פחד מלהסתכן בנפשו, כי ודאי משה רבינו היה תמיד מוכן על מסירת נפשו על קידוש השם בעד הצלת בני ישראל, וכמו שמצינו בעגל, שאמר (שמות לב, לב): 'וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתָם וְאִם אֵין מִחְנִי נָא מִסִּפְרָךְ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ'. לזה בא הכתוב ואמר למשה 'נקום נקמת בני ישראל' ומשה רבינו

ציונים והערות

הקדוש ברוך הוא על חלקו כך אנחנו נמחל להם על מה שעשו לנו ולא נבקש נקמה כל כך מהרה כי בידינו לאחר זמן הנקמה עד שתחפץ מאתנו. ומשה לפי שהיה שמח לעשות דבר ה' בלא איחור שינה ואמר לתת נקמת ה' במדין ויחשבו ישראל מאחר שהקב"ה מבקש הנקמה בעבור כבודו אם כן חלק גבוה מי יתיר לאחרו ובהו יהיו מוכרחים לעשותה לאלתר. ועל הכרח זה נאמר וימסרו כי מאחר שאמר להם משה לתת נקמת ה' במדין על כן היו מוכרחים לעשות בלא איחור. ומכאן ראינו ברורה שעשה בשמחה ולא איחר שהרי היה בידו להמשיך זמן הנקמה אילו היה אומר להם דברי ה' יתברך כהיוותי'.

ט. ז"ל הכלי יקר: 'וביאור הדבר שהמדינים שתים רעות עשו אחת לשמים כי החטיאו את ישראל בעבודה זרה ובזנות. ואחת לישראל כי הפילו בעצתם עשרים וארבעה אלף מישראל. ואמר הקדוש ברוך הוא למשה נקום נקמת בני ישראל כי מה שעשו לי שרי ומחול, כי אם רבו פשעי האדם מה יעשה לו יתברך ועיקר הנקמה על מה שעשו לישראל כי רבה רעתם. וכאשר שמע משה שאמר לו ה' אחר תאסף אל עמך, וכבר ידע משה רוב חיבת ישראל אל מנהיגיהם אמר בלבו אם אומר אל ישראל דברים כהווייתם כאשר נאמרו לי מפי הגבורה, מאחר שידעו ישראל שמיתתי תלויה בנקמה זו אם כן יאמר נא ישראל כשם שמחל

של הקב"ה היינו נקמת בנ"י, וכאשר כבר ידעו בנ"י שבנקמת מדין תלוי מיתת משה רבינו שלפיכך כתיב וימסרו, שנמסרו בעל כרחם (רש"י), אז היה להם עצה למחול על כבודם ועל חסרונם של כ"ד אלה, שהרי הציווי היה נקמת בנ"י שהקב"ה תובע דמם, והנה לזה שינה משה בלשונו לומר נקמת ה' היינו לומר שאם הקב"ה מוותר חלקו שחטאו נגדו היינו כלפי ישראל מחל, ואנו אין לנו למחול חילול השם שגרמו להחמיא בנ"י, שהחמיא קשה מההורגו שהחמיאו הורגו בעוה"ז ובעוה"ב (במ"ד כא, ד). לכן ויתר משה נפשו הגם שתלה בזה מיתתו, ואז לא יכלו בני ישראל להתחמק שלא לתת נקמת ה'.

ובאמת מחמת גודל אהבת משה לישראל שלא ישאר שום רושם החטא שהיו מכירים אלו שנכשלו בהן בני ישראל כש"כ הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' והרגום, שבוה נמחק החטא בלי שום רושם, היה כדאי לו למשה למסור נפשו על זה, בכדי שידעו להזהר מהחטא מהיום והלאה.

ביאורים

נפשו ושינה לבקש נקמת השי"ת הגם שתלה בזה מיתתו, ואז לא יכלו בני ישראל להתחמק שלא לתת נקמת ה', ובוה נסתם פי השטן כשראה גודל המסירות נפש שמצד משה.

ובאמת יש כאן עומק נוסף למה משה רבינו מסר נפשו על ישראל, כי היה זה מחמת גודל אהבת משה לישראל, שלא ישאר שום רושם החטא שהיו מכירים אלו שנכשלו בהן בני ישראל, כמו שכתוב (במדבר לא, טז): 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה', ופירש רש"י: 'הן הנה - מגיד שהיו מכירים אותו. זו היא שנכשל פלוני בה', והרגום, והיה בזה תועלת גדולה שבוה נמחק החטא בלי שום רושם, היה כדאי לו למשה רבינו למסור נפשו על זה, בכדי שידעו להזהר מהחטא מהיום והלאה.

בנקמה על כבוד המקום רק על כבוד ישראל, היינו נקמת בני ישראל, וכאשר כבר ידעו בנ"י שבנקמת מדין תלוי מיתת משה רבינו שלפיכך כתיב (במדבר לא, ה): 'וימסרו', ופירש רש"י שנמסרו בעל כרחם, אז היה להם עצה למחול על כבודם ועל חסרונם של כ"ד אלה, שהרי הציווי היה נקמת בנ"י שהקב"ה תובע דמם, והיו בני ישראל אומרים עדיף לנו למחול על כבודנו ולא יסתלק משה רבנו מעמנו. והנה לזה שינה משה בלשונו לומר ליטול 'נקמת ה', היינו לומר שאם הקב"ה מוותר חלקו שחטאו נגדו, היינו כלפי ישראל מחל להם השי"ת מה שחטאו נגדו, ואנו אין לנו למחול חילול השם שגרמו להחמיא בנ"י, שהחמיא קשה מההורגו, שהחמיאו הורגו בעוה"ז ובעוה"ב (במ"ד כא, ד). לכן ויתר משה

ציונים והערות

מעט וסקלוני, ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן:

י. ז"ל רש"י: 'וימסרו - להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר (שמות יז, ד) עוד

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך. תלה מיתת משה בנקמת מדין, וכן תלה החזרת רוצח בשוגג במיתת כהן גדול. הנה יש ג' עבירות חמורות שבעולם ע"ז וג"ע ושפיכות דמים, ולפי גודל חומרם העונש גדול מאוד ר"ל, ולו היו נפרעין מהעם הארץ לא היה נשאר מהם פליטה והיה העולם חרב ח"ו, והמדה מפני קיום העולם שצדיק אחד פורע בעד כולם, וזכות גדול להמזכה הרבים גם במיתתו ל"ע.

כי ידוע מדת אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומקרבן לישראל לאביהם שבשמים, ומכפר על עבירות שעברו בשוגג על ידי קרבנות, לכן זכה הכהן גדול שע"י מיתתו יכפר גם על מי שהרג בשוגג. גם משה רבינו שעשה ופעל הרבה עבור בני ישראל ששלל ידו נתן הקב"ה התורה הניסים והנפלאות ותמיד המליץ בעדם בחייו, זכה שע"י מיתתו יצליחו בני ישראל במלחמת מדין ויתכפר להם עוונותיהם הגדולים.

ביאורים

כולם י"א, וזכות גדול יש לזה הצדיק המזכה הרבים גם במיתתו ל"ע.

הסתלקות משה היה מעין פטירת הכהן גדול לכפר על הרוצח בשוגג

ולכן נבחר הכהן לכפר במיתתו על ההורג בשגגה, כי ידוע שהיה מדת אהרן (אבות א, יב), 'אוהב שלום ורודף שלום ומקרבן לישראל לאביהם שבשמים', וזכה בחייו להיות כהן משרת, ולהיות מכפר על עבירות שעברו בשוגג על ידי קרבנות, לכן זכה הכהן גדול שהוא מזרעו של אהרן ומכפר על העוונות בשגגה, שע"י מיתתו יכפר גם על מי שהרג בשוגג. גם משה רבינו שעשה ופעל הרבה עבור בני ישראל, שעל ידו נתן הקב"ה התורה הניסים והנפלאות ותמיד המליץ בעדם בחייו, זכה שע"י מיתתו יצליחו בני ישראל במלחמת מדין ויתכפר להם עוונותיהם הגדולים.

הקב"ה אמר למשה רבינו (במדבר לא, ב): 'נָקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֵף אֶל עַמֶּיךָ'. ומפורש בזה שתלה הכתוב מיתת משה רבינו בנקמת מדין, וכן תלה הכתוב בפרשת מסעי החזרת רוצח בשוגג במיתת כהן גדול, כמו שנאמר (במדבר לה, כה): 'וַיָּשָׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ', הנה יש ג' עבירות חמורות שבעולם ע"ז וג"ע ושפיכות דמים, ולפי גודל חומרם העונש גדול מאוד ר"ל, ולו היו נפרעין מהעם הארץ כדי חטאם לא היה נשאר מהם פליטה והיה העולם חרב ח"ו, והמדה מפני קיום העולם, שצדיק אחד פורע בעד

ציונים והערות

מכפרת אמר רבי אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה מה בגדי כהונה מכפרין אף מיתתו של צדיקים מכפרת.

יא. ראה גמרא מועד קטן (כה): 'אמר רבי אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתו של צדיקים

נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמך. ענינו כמו ציווי על תנאי, שקודם היה הגזירה בלי תנאי, עלה על הר העברים הזה וגו' ונאספת (כו, יב-יג), ונמלך כביכול הקב"ה על דין קשה כזה והמתיק הדין קשה על דין רפוי, חיינו שגם משה יסכים עם רצונו הטוב, ולא תהי' מיתתו בעל כרחו שלא מדעתו כאחרים, ולזה אמר נקום אחר תאסף, והי' הברירה בידו לאחר כרצונו אם היה חשוב חייו בעיניו יותר מנקמת מדין.

ממדת משה רבינו שלא לשלם רעה תחת טובה אפילו במקום מצוה וקידוש השם, ולפיכך מכת דם וכינים לא היה על ידי משה, שהיאור הגין על משה בזמן שהשליכו אותו שם (שמו"ר ט, י), והעפר הגין בעדו בזמן שהטמין המצרי בעפר (שם י, ז), ונלקן על ידי אהרן.

ביאורים

האחרים יב, ולזה אמר לו הקב"ה נקום אחר תאסף, והי' הברירה בידו האם לאחר המלחמה כרצונו, האם היה חשוב חייו בעיניו יותר מנקמת מדין, ומשה רבינו לא איחר הדבר, וכמו שפירש רש"י (לא, ג ומקורו במדרש במ"ד כב, ב): 'אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא איחר'.

היה כאן הטבה שהסתלקות משה היה תלוי ברצונו

הקב"ה אמר למשה רבינו (במדבר לא, ב): 'נָקָם נִקְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמִּדְיָנִים אַחֲרֵי תֹאסֵף אֶל עַמֶּיךָ. עֲנִינוּ כְּמוֹ צִוּוִי עַל תְּנַאי, שְׁקוּדָם בַּפֶּרֶשֶׁת פִּינַחֵס הָיָה הַגְזִירָה שֶׁמֶשֶׁה רַבִּינוּ יָמוּת בַּמַּדְבָּר בְּלִי תְנַאי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר שֵׁם (במדבר כז, יב-יג): 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל הָרֵעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וּרְאִיתָה אֵתָּה וְנִאֲסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ גַּם אֵתָּה פְּאֻשֶׁר נֶאֱסַף אֶהְרֵן אֲחִידְךָ, וְנִמְלֵךְ כְּבִיכּוֹל הַקֶּבֶ"ה עַל דִּין קֶשֶׁה כֹּזֵה וְהַמְתִּיק הַדִּין קֶשֶׁה עַל דִּין רַפּוּי, חֲיִינוּ שֹׁגֵם מֹשֶׁה יֹסִיכִים לַפֶּטִירָתוֹ עִם רִצּוֹנוֹ הַטּוֹב, וְלֹא תִהְיֶה מִיתָתוֹ בְּעַל כְּרַחוּ שְׁלֹא מִדַּעְתּוֹ כְּמוֹ כָּל בְּנֵי אָדָם

טעם למה משה רבינו נזהר מאד במדת הכרת הטוב אפילו לדומם

מצינו בחז"ל יב, ממדת משה רבינו שלא לשלם רעה תחת טובה אפילו במקום מצוה וקידוש השם, ולפיכך מכת דם צפרדעים וכינים לא היה על ידי משה, שהיאור הגין על משה בזמן שהשליכו אותו שם, והעפר הגין בעדו בזמן שהטמין המצרי בעפר, ולכן נלקן על ידי אהרן.

צינים והערות

אל אהרן, א"ר תנחום למה לא לקו המים ע"י משה א"ל הקדוש ברוך הוא המים ששמרוך כשהושלכת ליאור אינו דין שילקו על ידך, חייך לא ילקו אלא ע"י אהרן. וכן אמרו עוד (שמו"ר י, ז): 'ויאמר ה' אל

יב. כמו שאמרו באבות (ד, כב): 'ועל כרחך אתה חי, ועל כרחך אתה מת, ועל כרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא'. יג. ראה מדרש (שמו"ר ט, י): 'ויאמר ה' אל משה אמר

ואיתא במדרש (כב, ד) למה שלח למלחמת מדין אחרים, אלא מפני שנתגדל במדין אמר אינו בדין שאני מיצר למי שעשה בי טובה, וגבי משה כתיב (שמות ה, ב) ותרא אותו כי טוב הוא, ומי שמשלם רע תחת טובה כתיב (משלי יז, יג) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו, ועל ידי שאפשר להתקיים השליחות על ידי אחרים מנע עצמו ממעם שלא יבוא רע מטוב.

ענין המספר של כ"ד אלף, דהנה יש י"ב שבטים, שבט נקרא אלף בחי' אלף למטה, הפגם של ע"ז וזנות הם שנים, וב' פעמים י"ב הם כ"ד. והסרת התכשיטים מבנות מדין בלי חטא (ראה שהש"ר ו, יב), לתקן הפגמים של האלפים.

ביאורים

כ"ד אלף כנגד כ"ד החוטאים וכנגד י"ב שבטים
וב' עבירות.

ענין המספר של כ"ד אלף שנפלו במגיפה, וגם יצאו למלחמה במספר כ"ד אלף טו, דהנה יש י"ב שבטים, שבט נקרא אלף, בחי' אלף למטה, משמע מזה שהאלף הוא חלק נכבד מהמטה, והיה כאן הפגם של ע"ז וזנות הם שנים, וב' פעמים י"ב הם כ"ד, ולכן נפלו כ"ד אלפים במגיפה, ולכן גם שלח משה רבינו למלחמה עם מדין כ"ד אלפים מבני ישראל, והסרת

ואיתא במדרש (במ"ד כב, ד), למה שלח למלחמת מדין אחרים, אלא מפני שנתגדל במדין אמר אינו בדין שאני מיצר למי שעשה בי טובה, ויש לפרש למה משה רבינו הקפיד כל כך על זה, כי גבי משה כתיב (שמות ה, ב) 'וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא', הרי שמשם רבינו הוא עצם מהות הטוב, ומי שמשלם רע תחת טובה כתיב ביה (משלי יז, יג) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו, ולכן על ידי שאפשר להתקיים השליחות על ידי אחרים מנע עצמו ממעם שלא יבוא רע מטוב טו.

צינים והערות

אל תזרק בו אבן, והוא נתגדל במדין ונשא שם אשה. וכן לענין היאור שהגין עליו, ולקה ע"י אהרן (שמ"ד ט, י). וזוהי יש פתחון פה שהשית ג"כ ינהג באותו מדה שלא יהי' כפוי טובה, מאחר שכל אומות העולם לא רצו לקבל התורה רק בני ישראל. טו. שנפלו במגיפה, וראה מדרש (במ"ד כב, ב) 'אלף למטה וגו' י"א שני אלפים מכל שבט ושבט'.

משה אמור אל אהרן נטה את מטר והך את עפר הארץ, א"ר תנחום א"ל הקדוש ברוך הוא למשה עפר שהגין עליך כשהרגת את המצרי אינו דין שילקה על ירך לפיכך לקו ג' מכות אלו על ידי אהרן. יד. ראה מה שכתב רבינו לקמן תשל"ב: 'והנה במדרש (כב, ד) שלא היה יכול להיות ע"י מש"ר אמר אינו בדין שאני מצר למי שעשה בי טובה המשל אומר בור ששתית ממנו

ביאורים

התבשימים מבנות מדין בלי חמא (ראה) האלפים שחטאו מתחילה בחטא בנות שהשיר ו, יב), היה לתקן הפגמים של מואב טז.

ציונים והערות

טז. ז"ל המדרש: 'הוי אומר שהיו צדיקים ביותר שכולם מתאימות בשעת שהיו נכנסים זוגות זוגות אצל האשה היה אחד מהם מפחם פניה ואחד מהם מפרק גזמיה והיו אומרות להם אין אנו מבריותיו של הקב"ה שתעשו לנו כך והיו ישראל אומרים להן לא דייכם שנטלנו שלנו מתחת ידיכם הדא הוא דכתיב (במדבר כ"ה) ויאמר ה' אל משה קח את כל ראשי העם והוקע אותם ושכולה אין בהם שלא נחשד מהם אחד בעבירה'.

קריאה מעוררת

יומא דהילולא דאהרן הכהן

הענין שכתוב בתורה יום פטירת אהרן הכהן מה שלא מצינו כן בשום אדם אחר. כי אצל רוצח שחייב גלות כתי' וישב בה עד מות הכהן הגדול וכתב רש"י לפי שהי' לו להתפלל שלא יארע זה בימיו, כי התרגום יונתן כותב שהש"ת מסר בידו להתפלל. והנה אצל שעיר ר"ח כתי' (כח, טו) חטאת לה', אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה שמועטתי את הירח (תולין ס:), וכת' (מיכה ד, ו) ואשר הרעותי, אני גרמתי (עי' ברכות לא: וברש"י שם), ושכינתא כביכול בגלותא כמי שה' חייב גלות כביכול, ומנחם אב היינו שיהי' נחמה לאבינו שבשמים ע"י מות הכהן הגדול שיצא מהגלות, ומקום שאמרו לקצר מפני הכבוד וד' יכפר.

הוראות למעשה

- משה רבינו לא מת ועומד ונלחם בשרי האומות וגם מתפשט בנשמות ישראל שבכל דור.
- משה רבינו תיקן הדינים בחייו ונאסף בעת רעוא דרעיון.
- משה רבינו לא נקם במדינית מחמת שעשו לו טובה.
- משה רבינו הסכים למסור נפשו עבור כלל ישראל לכפר על כל חטאותיהם.
- למחות את זכר החטא צריך להשמיד ולהשליך כל זכר לחטא.
- משה רבינו נזהר מאד להכיר טובה אפילו לדומם כי מי שאינו מכיר טובה, נאמר בו רעה.

ואלה יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים
שהרימו תרומתם קודש להוצאת הגליון

נדבת ידידינו החשוב

הרב **מנחם בן ציון רובינפייך שליט"א**

לרגל שמחת

חולדת הבן

בשעטו"מ

השלום וזכר יתקיים בבית המדרש המרכזי
של כ"ק אדמו"ר שליט"א

נדבת ידידינו החשוב

הרב **שמעון זאב ב"ר דוד דייטש שליט"א**

לרגל שמחת

חולדת הבת

בשעטו"מ

שמחת הקידושא רבה יתקיים
בבית המדרש עבודת שלמה כב"ב